

PRED SESTAVO NOVE RIMSKE VLADE

USPEH POGAJANJ ŠE VEDNO NEGOTOV

Tajniki strank odobrili programatski dokument - Delo gospodarskih izvedencev - Sporna vprašanja - Konec krize prihodnji teden?

Medtem ko pišemo, se pogajanja za sestavo sredinsko-levičarske vlade še niso zaključila, tako da poslanec Moro še ni mogel dokončno sporočiti predsedniku republike, da sprejme mandat, ki mu je bil poverjen. Predstavniki štirih strank, ki bi morale sestavljati novo vladno koalicijo in ki se že več dni udeležujejo pogajanj, ne dajejo časnikarjem skoraj nobenih izjav o poteku razgovorov. Tako sta minila že dva tedna, odkar je nastala vladna kriza, a še danes ni mogoče z gotovostjo trditi, da se bo ta kriza zaključila s sestavo sredinsko-levičarske vlade, v kateri bi poleg demokristjanov, socialdemokratov in republikancev prvič po letu 1947 sodelovali tudi socialisti.

Kljub temu je o poteku dosedanjih razgovorov znano, da so politični tajniki strank odobrili programatski dokument, ki ga je sestavil poslanec Moro, potem ko je zaslišal mnenja vodstev posameznih političnih strank. Ta dokument vsebuje temeljne smernice snujoče se vlade in v bistvu soglašajo z načeli, ki jih je Moro poudaril v izjavi, katero je dal, kakor hitro mu je predsednik republike zaupal nalogo za sestavo vlade.

NACELNEN SPORAZUM

Zdi se, da je med dosedanjimi pogajanjmi bil že dosežen sporazum o vseh načelnih vprašanjih, in sicer tudi o tistih, o katerih se je predvidevalo, da bodo povzročali največ težav. Od teh je treba v prvi vrsti omeniti vprašanje tako imenovane »omejene večine«, se pravi o zahtevi demokristjanov, naj se bodoča vlada jasno razlikuje od komunistov in naj načelno zavrne kakršnokoli obliko sodelovanja s komunistično parlamentarno skupino.

Ta problem od blizu zadeva, kot znano, socialiste, ker je njihov zadnji kongres sklenil, da bodo socialisti tudi v bodočnosti imeli s komunisti »posebne odnose«, čeprav je bilo na kongresu hkrati poudarjeno, da se socialisti od komunistov globoko razlikujejo tako glede končnih ciljev svojega političnega boja kot glede načina in sredstev za doseg teh ciljev. Glede že omenjenega vprašanja »omejene večine« so tudi socialisti, oziroma njihovo vodstvo sprejeli, kot se zdi, Morovo razlago, ki pa v bistvu soglašajo s tem, kar je na kongresu izjavil Nenni, češ da je nastajanje vladnih večin in opozicijskih manjšin bistven

element parlamentarne in demokratične igre, kar nikakor ne more predstavljati diskriminacije za nikogar.

ZUNANJA POLITIKA

Drugo načelno vprašanje, ki bi utegnilo povzročati težave pri sestavi nove vlade, je zunanja politika. Moro je že v svoji prvi izjavi po sprejetju mandata poudaril, da mora zunanja politika nove vlade temeljiti na atlantskem zavezništvu, ki ga je Italija svobodno sprejela. Pristavil pa je, da mora nova vlada sprejeti tudi vse posledice, ki iz tega zavezništva izhajajo. Socialisti so sicer na svojem kongresu poudarili, da mora Italija tudi v bodočnosti ostati zvesta sklenjenemu zavezništvu, vendar so se izjavili proti ameriškemu načrtu o tako imenovani večstranski jedrski sili, to je o načrtu, da bi vse države — članice atlantskega pakta razpolagale s skupnim jedrskim orožjem, ki bi bilo tudi pod skupnim poveljstvom. Izvedba tega načrta bi po eni strani res onemogočila, da bi posamezne države v okviru zavezništva samostojno razpolagale z jedrskim orožjem (trenutno je pri tem prizadeta predvsem Francija), a bi po drugi pripomogla, da bi pri tem vprašanju imela svojo besedo tudi Zahodna Nemčija, čemur pa socialisti odločno nasprotujejo. Kako so ali bodo na pogajanjih to zapreko odstranili, ni natančno znano. Komunistični tisk, ki ima, kot je razumljivo, vso korist, da se poga-

janja razbijejo, piše, da je Nenni tudi pri tem vprašanju »kapituliral«, to je, da je sprejel stališče ostalih strank. Hkrati posredno poziva levo socialistično opozicijo, naj proti Nenniju odločno nastopi. Komunisti nadalje tiho računajo na razprtije v sami socialistični večinski struji ter upajo, da se bo ponovilo, kar se je zgodilo v letošnjem juliju, ko so Nennijevi prijatelji in ožji sodelavci zavrnilo sporazum, ki ga je z ostalimi sredinsko-levičarskimi strankami sklenil njihov voditelj.

DEŽELE

Ker gre za sestavo koalicijske vlade in so zato kompromisi neizogibni, bi ne bilo nič čudnega, če bi se izkazalo, da so socialisti pri tem vprašanju popustili, a hkrati dosegli, da so demokristjani odstopili od svojega stališča glede ustanovitve dežel. Demokristjani so namreč doslej zahtevali, naj se socialisti slovesno obvežejo, da ne bodo v samoupravnih deželah ustanavljali skupnih vlad s komunisti, češ da je to prvi pogoj za izvedbo 117. člena ustave. Socialisti pa trdijo, da se izvedba ustave ne more politično pogojevati, zaradi česar tudi ne morejo sprejeti zahteve demokristjanov. V resnici pa so za socialiste odločilne notranje razmere v stranki, oziroma dejstvo, da zlasti v srednji Italiji socialisti in komunisti skupno vladajo ne samo v mnogih občinah in pokrajinah, temveč skupno vodijo tudi mnoge gospodarske ustanove in zadrage.

Težave zaradi kmetijstva, urbanistike, šolstva

Poleg političnih voditeljev so se ves ta čas sestajali tudi gospodarski izvedenci posameznih strank, kateri so imeli nalogo, da sestavijo gospodarski program bodoče vlade. Vsakomur je seveda jasno, da je delo teh izvedencev izredno važno, morda važnejše od tistega, ki ga opravljajo tajniki strank. Tudi kar zadeva gospodarski program vlade, je bil, kot se zdi, dosežen sporazum. Nepojasnjene so baje ostale le nekatere točke, katerih rešitev je bila poverjena političnim vodstvom.

Izvedenci niso baje rešili vprašanja kmetijstva, pri čemer pride predvsem v poštev preosnova Združenja kmetijskih konzorcijev (Federconsorzi), vprašanja urbanističnega zakona in vprašanja zasebnih šol.

Kar zadeva združenje kmetijskih konzorcijev, se vsi sicer strinjajo, da je tu ne-

ka reforma potrebna, vendar se demokristjani pod pritiskom skupine poslanca Bonomija, ki je doslej imela izključno besedo pri tej važni gospodarski ustanovi, upirajo zahtevi, naj se združenje decentralizira, tako da bodo imeli posamezni pokrajinski konzorciji večjo avtonomijo in se hkrati spremenili v nekatere zadrage, pri katerih naj imajo besedo vse tiste ustanove, ki se bavijo s kmetijstvom in s kmečkim vprašanjem, pri čemer niso izključeni sindikati.

Bonomi in prijatelji iz Zveze neposrednih obdelovalcev zemlje, ki imajo po zanesljivih računih zaslug, da za Kršč. demokracijo glasujejo okrog 3 milijoni volivcev, pa trdijo, da bi takšna reforma imela prav kmalu za posledico, da bi komu-

(Nadaljevanje na 2. strani)

RADIO TRST A

• NEDELJA, 24. novembra, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 9.30 S pesmijo po Slovenskem; 10.00 Prenos sv. maše iz stolnice Sv. Justa; 11.15 Oddaja za najmlajše: »Blisk nad Pacifikom«, pustolovska zgodba (Dušan Pertot), igrajo člani RO; 12.00 Slovenska nabožna pesem; 12.15 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... Odmevi tedna v naši deželi; 14.30 Sedem dni v svetu; 14.45 Karakteristični ansamblji; 15.30 Radijska novela — Giuseppe Berto: »Osvojitev Lune«; 18.30 Kino včeraj in danes; 21.00 Iz slovenske folklorne — Niko Kuret: Ljudstvo baje, ljudstvo poje: »Svetniki, križarji in romarji«; 21.00 Glasovi iz narave (Tone Penko); 18.30 Skladbe za kvartete in kvintete; 19.15 Radijska univerza — Sveta brata Ciril in Metod — V. Beličič: »Staroslovanski jezik svetih bratov«; 20.30 Richard Strauss: Kavalir z rožo, opera v treh dejanjih. Približno ob 21.40 Opera, avtor in njegova doma (Gojmir Demšar).

• TOREK, 26. novembra, ob: 11.45 Mali ansamblji; 12.15 Pomenek s poslušavkami; 18.00 Italijanščina po radiu; 18.30 Sodobna italijanska simfonična glasba; 19.15 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše; 20.30 Parada orkestru; 21.00 Pregled italijanske dramatike (Josip Tavčar in Jože Peterlin); 21.45 Slovenski solisti — Koncert mezzosopranistke Dane Ročnik-Holz, pri klavirju Gita Mally. No sporedu so samospevi Niewiadomskega, Szymanovskega in Novaka.

• SREDA, 27. novembra, ob: 11.45 Folklorni mozaik; 12.15 Brali smo za vas; 13.30 Pol stoletja melodij; 18.00 Znanstveni leksikon; 19.00 Pevski zbori Julijske krajine in Furlanije; 19.15 Higijena in zdravje; 21.00 Simfonični koncert beneškega orkestra »La Fenice«. Približno ob 21.25 Iz pesniških gajev: »Evgenij Jevtušenko« (Filibert Benedičič).

• ČETRTEK, 28. novembra, ob: 12.15 Za smeh in dobro voljo (Danilo Lovrečič); 18.00 Italijanščina po radiu; 18.30 Solistični koncert; 19.15 Lepo pisanje, vzori in zgledi mladega rodu (Martin Jevnikar); 21.00 »Skupno stanovanje«, komedija v treh dejanjih (Dragutin Dobričanin), igrajo člani RO.

• PETEK, 29. novembra, ob: 11.45 Italijanski akvarel; 12.15 Pomenek s poslušavkami; 18.00 Bilo je nekoč... Venec pravljica, pripovedk, legend. »Zlata ptica« (Jurij Slama); 18.30 Solisti Julijske krajine in Furlanije; 19.15 Radijska univerza — Leonida Rosino: Vesolje okrog nas; »Posejanost zvezd«; 20.30 Gospodarstvo in delo (Egidij Vršaj); 21.00 Koncert operne glasbe. Približno ob 21.30 Misli in nazori.

• SOBOTA, 30. novembra, ob: 11.45 Jugoslovanski pevci in orkestri; 12.15 Podobe iz narave; 14.40 Pesmi za duete; 15.30 »Cvetje v jeseni« (Ivan Tavčar - Jože Peterlin), igrajo člani RO; 17.20 II. Vatikanski koncil; 18.00 Poglavlja iz zgodovine slovenske književnosti — V. Beličič: »Zapiski belih menihov v Stičini«; 19.15 Družinski obzorik; 20.30 Teden v Italiji; 20.45 Zbor »Jacobus Gallus«, ki ga vodi Ubaldo Vrabec; 21.30 Vabilo na ples; 23.00 Sodobna simfonična glasba.

TEDENSKI KOLEDARČEK

24. novembra, nedelja: Janez, Ivan
25. novembra, ponedeljek: Katarina, Katja
26. novembra, torek: Konrad, Rado
27. novembra, sreda: Bernard, Valerija
28. novembra, četrtek: Jakob, Radivoj
29. novembra, petek: Vinko, Demetrij
30. novembra, sobota: Andraž, Hrabroslav

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

V ponedeljek, 25. t. m., ob 20.30 — premiera, v torek, 26. t. m., ob 20.30 — ponovitev v Avditoriju v Trstu
Girolamo Gigli
»DON PILONOVA SESTRICA«
Igra v petih dejanjih

Prodaja vstopnic od petka, 22. t. m. dalje, v Tržaški knjigarni, Ul. Sv. Franciška 20, ter eno uro pred pričetkom predstave pri blagajni dvorane. V sredo, 27. t. m. ob 20.30 v Prosvetnem domu na Opčinah

»DON PILONOVA SESTRICA«

Uspeh pogajanj še vedno negotov

(Nadaljevanje s 1. strani)

nisti dobili glavno besedo v vseh konzorcijskih. Hkrati opozarjajo, da gre pravzaprav za komunistično zahtevo, ki so jo socialisti proglasili za svojo. Javnost zato zanima, kako bodo na pogajanjih ta kočljivi problem rešili.

Glede urbanističnega zakona se izvedenci niso mogli zediniti o vprašanju odškodnine za gradbeno zemljišča in o vprašanju razlaščevanja teh zemljišč. Pravica do razlaščevanja je načelno priznana občinam in pokrajinam. Nerešeno je končno ostalo vprašanje zasebnih šol, oziroma vprašanje finansiranja teh šol. Socialisti namreč poudarjajo, da se ta problem države ne tiče, medtem ko si demokristjani prizadevajo, da bi tudi zasebne šole postale, kar zadeva finančna sredstva, enakopravne z državnimi.

Po zadnjih vesteh je vprašanje sestave sredinsko-levičarske vlade še vedno odprto, ker socialistično vodstvo še ni odobrilo sporazuma, ki je bil dosežen med voditelji štirih strank. Poleg vodstva stranke morajo o sporazumu sklepati še osrednji odbor in parlamentarci, zaradi česar danes še ni

mogoče predvidevati, kdaj se bo vladna kriza zaključila. Sličen položaj je tudi v demokristjanski stranki, kjer so desničarji pridno na delu in skušajo preprečiti sporazum. Celotna zadeva se bo torej predvidoma razrešila šele prihodnji teden.

—0—

Nemirni Irak

V starodavni deželi Mezopotamiji ali v sedanjem Iraku so na dnevnem redu revolucije kot v srednjeameriških republikah. V začetku leta je prišla na oblast socialistična stranka Baath. Začela je pa vladata samosilno in je krenila močno na levo pod vodstvom ministra El Saadija. Nastopala je tudi proti egiptovskemu predsedniku Nasserju, ki hoče narediti iz Egipta, Sirije in Iraka močno arabsko zvezo. V začetku tega tedna so nasprotniki Baath-stranke pod vodstvom državnega predsednika Abdel Salam Arifa naredili temeljito čistko. Po enodnevnih revoluciji, ki je zahtevala okrog 200 mrtvih, so razpustili stranko, njeno oboroženo milico in pozaprli večino njenih voditeljev. V ozadju iraških sporov je pa seveda še vedno črna zlato ali nafta, ki je v rokah inozemskih družb.

BEVKOV VEČER

V sredo zvečer se je pisatelj Franco Bevk po dolgem času zopet oglašil v Trstu in Gorici. Ta je pravzaprav njegova druga domačija. V prostorih tržaškega Slovenskega kluba in goriškega društva »Simon Gregorčič« je predaval v živju in zbrani besedi o samem sebi, o svojem razvoju kot slovenskega pisatelja. Orisal ni samo svojo umetniško pot, marveč je razglabljal tudi o sodobnem slovstvu, kritiki in umetnikovem delu za ljudstvo. Obeh predavanj se je udeležilo lepo število občinstva, ki je z izrednim zanimanjem poslušalo svojega rojaka.

KAJ BO Z NAMI!

Predsednik Kennedy je govoril v ponedeljek na 50. obletnici ameriške letalske službe za civilne potnike. Povedal je tudi novost, ki je vse navzoče kar zaprepastila. Amerika ima namreč v načrtu taka letala za civilno letalsko službo, ki bodo švigala skozi ozračje s hitrostjo 25.000 kilometrov na uro. Okrog in okrog sveta bomo torej prišli že v dveh urah. Taka hitrica postaja pravzaprav že — nepotrebna.

† Josip Fišer

Tik pred zaključkom lista nam je dospela vest, da je v tržaški bolnišnici iznenada umrl Josip Fišer, član Slovenskega gledališča v Trstu. Bilo mu je 61 let. Menda ni tržaškega Slovenca, ki bi ne poznal tega igralca, saj je takorekoč do svoje smrti živel v tesni povezanosti z našim gledališčem in z odrsko umetnostjo sploh. Slovensko gledališče v Trstu, kateremu je pokojnik pripadal od njegove obnove v letu 1945, je zgubilo izredno poštvalnega in nadarjenega člana. Naj mu sveti večna luč. Sorodnikom in gledališkemu ansamblu izrekamo globoko občuteno sožalje.

V zvezi z vprašanjem verske svobode in ekumenizma je povedal ameriški kardinal Ritter nekaj zanimivih misli. Verska toleranca temelji na popolni svobodi verskega udejstvovanja, na vrednotah človekove osebnosti, na nedotakljivosti njegove vesti in na popolni neupravičenosti državnih oblasti, da bi posegale v cerkvene zadeve in da bi odločale, kako naj se razlagajo evangeljske resnice.

Kardinal Quintero iz Venezuele je ta izvajanja izpopožil. Za cerkveni razkol v 16. stoletju so bili krivi po njegovem mnenju tudi cerkveni krogi. Pri pobijanju protestantizma so večkrat pozabljali na zapoved ljubezni do bližnjega; prav ta je pa podlaga za združenje ločenih bratov.

Dolge, a temeljite razprave že nekoliko ovirajo potek cerkvenega zbora. Slišijo se glasovi, da bo dal papež sam še pred koncem letošnjih zborovanj navodila, kako naj bi se razprave na koncilu pospešile.

Med Italijo in Jugoslavijo:

Trgovinska izmenjava januar - september 1963

V obdobju januar - september 1963 je imela Jugoslavija v trgovinski bilanci z Italijo prebitek 11.070 milijonov deviznih dinarjev, medtem ko je imela v istem času lani primanjkljaj 3.609 milijonov dinarjev. Jugoslovanski izvoz je veljal 35.244 milijonov dinarjev ali 75% več kot v ustrežajočem lanskem času, uvoz pa 24.173 milijonov dinarjev ali le 1,8% več.

Celotni izvoz Jugoslavije v prvih 9 mesecih letos je znašal 168.309 milijonov dinarjev, kar je 18,37% več kot do konca septembra lani. Izvoz v Zahodno Nemčijo se je dvignil za 23%. Delež Skupnega evropskega tržišča v jugoslovanskem izvozu je napredoval od 27,3 na 35%. Med članicami SET-a je Italija prva, do katere ima Jugoslavija zunanjetrgovinski prebitek.

Statistiki pa opozarjajo, da jugoslovanski izvoz v drugi polovici leta nazaduje. V prvih 6 mesecih letos je namreč napredoval za 26%, v juliju v primeri z istim lanskim

mesecem 21%, v avgustu le za 11% in v septembru je celo nazadoval za 9% v primeri z lani. Nekateri dolžijo za padec izvoznega ritma povečanje notranje potrošnje. Zmanjšanje potrošnje pa bi pomenilo znižanje življenjske ravni, ki v Jugoslaviji že tako še ni dovolj visoka. Zaradi tega je treba iskati rešitev v odpravi ustrojnih napak, ki so v jugoslovanskem trgovinskem in valutnem sistemu. Poleg ustrojnih napak je treba, kot opozarjajo jugoslovanski gospodarski krogi, povečati pozornost znižanju proizvodnih stroškov z boljšim izkoriščanjem notranjih rezerv v podjetjih, to je z boljšo organizacijo, s polno uporabo kapacitet ter z dvigom delovne storilnosti.

—0—

SE O AMERIŠKEM ŽITU ZA ZSSR

V kmetijskem in političnem okviru vlada še vedno zanimanje za prodajo ameriškega žita Sovjetski zvezi. Osrednji odbor sovjetske komunistične stranke bo imel 9. decembra posebno zasedanje, na katerem bodo razpravljali o kmetijski krizi ter o povečanju uporabe umetnih gnojil. Sovjeti se prisiljeni postaviti na glavo dosedanje kmetijsko politiko ekstenzivnega obdelovanja z oranjem leđin v Aziji ter se bodo po zahodnem zgledu lotili intenzivnega pridelovanja z uporabo strojev, umetnih gnojil in znanstvenih izsledkov. Moke in kruha v Sovjetski zvezi dalje primanjkuje ter sta tako rekoč racionirana. Slednje zaradi tega, ker ima slehernik formalno pravico do 2 kg kruha ter tisk vsak dan objavlja poročila o kaznovanju prekupčevalcev in spekulantov, se pravi o črni borzi, ki spominja na vojne čase.

Po drugi strani je intenzivno kmetijstvo v Združenih državah doseglo takšno stopnjo, da bodo Amerikanci v prihodnjih 20 letih zmanjšali orno površino za nadaljnjih 20 milijonov hektarov. Na odvečnih zemljiščih zidajo tovarne za predelavo kmetijskih pridelkov ali turistične in športne servise, s katerimi se okorišča kmečko prebivastvo.

Beg iz civiliziranega sveta

Malokdaj se sliši, da bi se ljudje naveličali civilizacije s parnimi lonci, najlonskimi nogavicami, raketnimi letali in piščanci v škatlah. Pa vendar se je zgodilo nekaj podobnega prav prejšnji teden, ko je okrog 300 oseb obrnilo hrbet vsem modernim pridobitvam in se je raje vrnilo v primitivno življenje na masotnem atlantskem otoku Tristan da Cunha.

Vulkanski otok je odkril več kot pred 400 leti španski admiral in mu je dal ime kar po sebi. Ljudje so se pa na tistem otoku naselili šele leta 1815, ko so Angleži privedli Napoleona v ujetništvo na otok Svete Helene, ki štrli iz morja kakih 2000 kilometrov bolj južno. V strahu, da ne bi Napoleon spet kaj podobnega ne nakuhal kot eno leto poprej, ko je ušel iz zastražene Elbe, so Angleži postavili na otoku Tristan de Cunha vojaško posadko. Po Na-

250 milijard izmenjav

Italija in Sovjetska zveza sta prejšnji teden podpisali v Moskvi trgovinski sporazum v znesku 400 milijonov dolarjev ali 250 milijard lir, ki je doslej največji v izmenjavi med obema državama.

Veljal bo za obdobje 1964/1970. Sovjetska zveza bo dobavila Državni družbi za ogljikovodike ENI 25 milijonov ton surovega petroleja. V zameno bo Italija izvažala v Sovjetsko zvezo stroje za petrolejska vrtnanja, cevi, sintetični gumi, kemična gnojila ter volnene izdelke.

Pogodba, katero je ENI podpisal v Moskvi, bo po eni strani koristila uravnovešeno italijanske trgovinske bilance z izvozom izdelkov te družbe in drugih italijanskih podjetij ter po drugi strani povečanju različnosti dobavnih virov energetskih surovin, katere mora Italija večinoma uvažati. Na ta način bodo tudi čim bolj izkoristili petrolejske čistilnice v Italiji.

Italijanska vlada po zgledu drugih evropskih držav večja trgovino s Sovjetsko zvezo in drugimi vzhodnimi državami. Z novo pogodbo pa se ne bo povečal odstotek sovjetskih dobav v petroleju, katerega uporablja ENI. Lani je ta odstotek znašal 37,3, letos se bo zmanjšal na 30,9 in v letih 1964/70 bo nihal med eno tretjino ter eno četrtino. Nad 50 odst. svojih potreb bo ENI kril s petrolejem s Srednjega vzhoda.

S POMOCJO OZN

V ustju Neretve, reke v Hercegovini in Dalmaciji, bodo prihodnje leto pričeli obsežna melioracijska dela, ki bi morala postati vzor za regulacijo podobnih področij v drugih delih sveta. Načrte so izdelali strokovnjaki Jugoslavije in Združenih narodov ter pri finansiranju sodeluje posebni sklad mednarodne organizacije. Dela bodo trajala 4 leta.

2.000 ha mislijo zasaditi z agrumi (mandarinami), 600 ha z vinsko trto ter 400 ha s povrtnino, ki naj bi zaradi prekopov in sredozemskega podnebja rasle vse leto. S tem se bodo okoristili številni gostinski obrati v Dalmaciji ter bi se morale naložbe 18 milijard dinarjev rentirati že v enem letu, ker je takorekoč brez primere med sistemi te vrste v svetu.

DEJANJA, NE MILOŠČINA!

V Rimu zboruje te dni mednarodna organizacija za kmetijstvo in preživljanje ali FAO. Zbrali so se zastopniki 104 držav z vseh kontinentov. Predsedoval je predsednik afriške države Tanganike Nyerere. V uvodnem govoru je razvil načrt, kako bi bilo treba v svetovnem merilu pobijati revščino in nuditi zadostno hrano milijonom napol lačnih ljudi. FAO bi morala dobiti od vseh držav na svetu pooblastilo za načrtne smernice v tem smislu. Bogate države bi morale nuditi revnim pokrajinam ves odvišen živč, ne na trgovski način, marveč obvezno. Revščina se ne more odpraviti z miloščino, je zaključil Nyerere, marveč z dejansko in obvezno pomočjo. Lepe besede, samo v današnjem svetu težko uresničljive.

DANTE V FURLANŠČINI

Furlanščina se vedno bolj uveljavlja kot samostojen jezik. V njem je napisanih že dosti izvirnih del in veliko število prevodov iz tujih književnosti. Tem se bo pridružil ta teden še prevod »Pekla« iz Dantejeve »Božanske komedije«. Prevod je priredil furlanski pesnik Giso Fior.

SOLSTVO NA JUŽNEM TIROLSKEM

Število nemških srednjih šol na Južnem Tirolskem se je letos povečalo. Vlada je odobrila enajst novih srednjih šol, deloma popolnih, deloma nepopolnih. Ko bo izveden predvidevani celotni šolski načrt, bo imela nemška manjšina na Južnem Tirolskem okrog 40 srednjih šol.

Dostavljamo, da konča tam vsako leto približno 4500 učencev ljudske šole in računajo da bo znašal dotok na srednje šole približno 3200 učencev. Te številke objavlja Avstrijska poročevalska služba.

Zanimivo bi jo bilo poslušati tudi, ko bi podala sliko o sedanjem stanju slovenskega šolstva na Koroškem.

Tržaškega

TRŽAŠKO PRISTANIŠČE V KRIZI

Člani parlamentarne komisije za promet in pomorstvo so pred dnevi obiskali Trst, kjer so se seznanili s položajem, v katerem se nahaja tržaška luka. Senatorji in poslanci so imeli razgovore s predstavniki oblasti, z upravitelji luke in Javnih skladišč, z zastopniki Trgovinske zbornice in drugimi gospodarstveniki.

Kot znano je tržaška luka v krizi, kar najbolj zgovorno izhaja iz statističnih podatkov o prometu. V prvih devet mesecih letos je blagovni promet znašal skupno 3 milijone 714 tisoč ton ter je bil za 5,4% manjši kot v istem času lani. To je toliko bolj pomembno, ker je promet vseh italijanskih luk v obdobju januar-avgust dosegel 68 milijonov ton in je za 9% presegel lansko raven v enakem času.

Zaradi svoje geografske lege tržaško luko predvsem zanima tranzitni promet, se pravi natovarjanje in raztovarjanje blaga, namenjenega v tuje države. Toda pri tem mora Trst biti oster konkurenčni boj s pristanišči drugih držav, predvsem pa z Reko. Ta je namreč v prvih letošnjih 9 mesecih zabeležila 1 milijon 607 tisoč ton tranzitnega prometa, s čimer je prvič v zgodovini potekla Trst, ki je v istem času letos imel le 985.285 ton tranzitnega prometa.

Tržaški mestni svet:

ZARADI PLINA: 222 SMRTNIH PRIMEROV V 7 LETIH

Na torkovi seji tržaškega občinskega sveta je bila ustanovljena posebna komisija, ki ima nalogo, da prouči, ali je možno v Trstu namestiti nove naprave, katere naj omogočijo razstrupitev mestnega plina. Iz uradnih podatkov izhaja, da je 222 oseb od leta 1956 do danes zgubilo življenje zaradi plina. O svojih zaključkih bo komisija poročala občinskemu svetu.

Pristojni odbornik je poročal o nalezljivih boleznih, pri čemer je poudaril, da se v Trstu od 1. oktobra do 15. novembra zabeležili 222 primerov škrlatinke, medtem ko je bilo lani v istem času le 22 primerov.

Na seji je bilo tudi govora o stanovanjski krizi. V tej zvezi je bilo ugotovljeno, da je še vedno potreben poseg občinske uprave. Občina bo izvedla načrt, ki predvideva zgradnjo 74 stanovanj pri Sv. M. M. Spodnji. Svetovavci so končno odobrili več sklepov upravnega odbora, ki zadevajo vprašanja redne uprave.

Dr. VRTOVEC JOŽE (Jr.)

SPECIALIST

za ustne in zobne bolezni

ASISTENT

NA ZOBOZDRAVNIŠKI

UNIVERZITETNI KLINIKI V PADOVI

Trst, Ul. Mercadante 1/1.

Vogel Ul. Carducci, Ul. Milano

Tel. 68-349

Zelo se je skrčil zlasti promet s Češko-slovaško, Madžarsko ter Avstrijo, za katere je Trst nekoč veljal za glavno luko. V prvem polletju 1963 se je promet s temi državami zmanjšal za 15% v primeri z lani in s samo Avstrijo kar za 47,9%. Po drugi strani pa je zanimivo, da je Reka znatno povečala svoj promet prav z omenjenimi državami (v prvih letošnjih 6 mesecih s samo Avstrijo za nič manj kot 100,9%). Značilno je nadalje, da je tudi Hamburg zabeležil v prvem polletju letos 19,2% več prometa s Češko, Madžarsko in Avstrijo kot v istem obdobju lani.

Po izjavah tržaških gospodarstvenikov se tranzitni promet usmerja na Reko, zlasti zaradi tega, ker so tu nižje tarife (za 40% nižje kot v Trstu). Zato predlagajo vrsto ukrepov v korist tržaške luke. V ta namen je posebna študijska komisija sestavila zakonski osnutek, ki ga bo Trgovinska zbornica poslala v Rim in s katerim je bila seznanjena tudi parlamentarna komisija, ki je te dni obiskala Trst.

—0—

Mavhinje:

SMRT ZASLUŽNEGA ŠOLNIKA

V nedeljo smo ob veliki udeležbi domačinov položili k večnemu počitku na mavhinskem pokopališču 82-letnega upokojenega učitelja Viktorja Škofa. Pokojnik je bil naš ožji rojak in je v svojih mladih letih učiteljeval v Mavhinjah, kjer se ga starejši vaščani še vedno spominjajo. Za časa fašističnega režima je bil, kot vsi slovenski učitelji, premeščen v notranjost države, kjer je nadaljeval s svojim poklicem. Po osvoboditvi se je pa vrnil v svoje rodne kraje in bil tajnik v rojanskem didaktičnem ravnateljstvu do upokojitve.

Svoja zadnja leta je preživel v Vižovljah. V letih 1952-56 je bil občinski svetovavec in se živo zanimal za upravne probleme občine. Več let je nadalje bil član občinske podporne ustanove. Zaslužnemu šolniku naj sveti večna luč. Hudo prizadeti družini izrekamo globoko občuteno sožalje, kateremu se pridružuje tudi uredništvo Novega lista.

ZAHVALA

sinov ob izgubi matere

Marije Šemec, por. Šušteršič

Užaloščeni smo cenili pozornost in potrebovali toploto, ki so jo pokojni materi in nam izkazovali g. župnik M. Mazora, sorodniki, kolegi in znanci.

Topla zahvala vaščanom za molitve, petje in slovesnost, izkazano na predvečer pogreba pokojne matere.

Topla zahvala upravi, osebju in gojencem Marijanišča za izraze sožalja in sv. mašo.

Srečno se posebej zahvaljuje gojencem os. šole pri Sv. Jakobu za izraze sožalja in cvetje.

Dr. Maks se posebej zahvaljuje za pozornost in sožalje dir. prof. I. Marassu, primariju prof. L. Parenzanu, msgr. A. Mauriju, kolegom, sestram in osebju iz Otroške bolnišnice.

Sinovi

Prečnik, 21. 11. 1963.

Prečnik:

POKOPALI SMO VZORNO MATER

Na šempolajskem pokopališču smo pred dnevi položili v grob gospo Marijo Sušteršič, roj. Šemec. Pokojnica je bila pridna gospodinja in dobra mati. Ko ji je vojna vihra iztrgala moža, ni klonila, temveč prevzela nase vso skrb za družino.

Naj v miru počiva. Sinovom, zlasti učitelju Srečku in zdravniku dr. Maksu, izrekamo prijateljski in znanci globoko sožalje. Izrazom sožalja se pridružuje tudi Novi list.

NOVA POGODBA ZA GRADBINECE

Pri ministrstvu za delo v Rimu so podpisali sporazum za novo kolektivno delovno pogodbo gradbincev. Na tukajšnjem ozemlju se tiče 9.000 delavcev. Tako so srečno zaključili pogajanja, ki so se nad 5 mesecev menjavala s stavkami.

Nova pogodba bo začela veljati 1. januarja 1964 ter so njene glavne točke naslednje: povišanje tabelarnih minimov za 10%, sprememba parametrov, skrajšanje delovnega tedna na 46 ur in s 1. januarjem 1965 na 45 ur, proizvajalna nagrada od 1 do 9% po pokrajinah, povišanje prispevkov za gradbinske blagajne, povečanje odpravnine na 7 ur za mesec ter izboljšanje člena o zapustitvi službe.

KDO IMA PRAVICO DO LJUDSKIH STANOVANJ

Vlada je odobrila odlok, s katerim je nakazala za delavska stanovanja 360 milijard lir na podlagi zakona z dne 14. februarja 1963. Za prvo triletko je namenjenih 300 milijard, 60 milijard pa kot predujem na naslednje triletno načrte.

Od omenjene vsote bo dežela Julijska krajina-Furlanija dobila 5.676 milijonov lir. Nadaljnjih 1.135 milijonov bo odpadlo na gradnjo hiš za uslužbenec podjetij, in ustanov, ki so pripravljene anticipirati sredstva za zidavo.

Bistvene točke desetletke, ki je nasledila program ustanove INA-CASA, so naslednje: Stanovavci INA-CASA (na podlagi najemnine ali odkupa) imajo možnost, da stanovanje takoj prepišejo na svoje ime ter plačujejo obroke proti vknjižbi dolga na hišo.

Prošnjo za dodelitev novih ljudskih stanovanj je treba predložiti krajevemu Uradu za delo (Ufficio di lavoro). Pravico do nakupa stanovanja ali do posojila za gradnjo imajo delavci in uradniki, ki so plačali vsaj en mesečni prispevek v stanovanjski sklad, delajo ali vsaj prebivajo v kraju gradnje takšnih stanovanj, nimajo niti oni niti družinski člani lastne hiše v tistem kraju in prav tako ne stanovanja z državnim prispevkom ter končno njihovi po dopolnilnem davku obdavčljivi dohodki ne presežejo 1.200.000 lir.

Beneška Slovenija

SPETER SLOVENOV

Po naših krajih se že od nekdaj klatijo številne karavane potujočih cigánov. Mnogi nosijo tudi priimke, ki zvene bolj po naše. Svoje dni so hodili ali se prevažali na škripajočih vozovih kot brusači in lončevci. Brž po vojni so postali konjski mešetarji. V dobi motornih koles je tudi ta poklic. Danes imajo tudi ciganski rodovi svoje avtomobile in spalne prikolice kot kaki sejmarji. Mnogi izmed njih se tudi pošteno preživljajo. Drugi so pa še udani stari nomadski navadi izmikavstva, ženske pa metanju kart za srečo. Ta in oni pa ne zadene sreče, marveč mu te vrste prerokinj raje še kaj odnesó.

Ciganske tatvine so se zadnje čase začele pojavljati po vsej čedadski okolici. Policijska oblast bi rada prišla v okoli tej ciganski nadlogi. Iz tega vzroka je prejšnji teden izvedla pravo ljudsko štetje ciganskih karavan. Njihovi vodje so morali izpolniti posebne obrazce in navesti vse osebne podatke svojih članov. Morali so tudi povedati policijskim organom, skozi katere vaši nameravajo krožiti in kje bodo

STEVERJAN

Poleg prošelj velja včasih tudi nerga. Že nekaj časa so se pritoževali vaščani, da je nemogoč vsak promet po cesti od Bukovja na Dvor. Cesta je bila vsa razrita, ker so polagali vodovodne cevi. V ponedeljek so pa vendar začeli cesto poravnati in izglajevati; dela je prevzelo podjetje Postir.

Kdor bo bral o naših vodovodnih delih, bo utegnil misliti, da so vse steverjanske vasi in zaselki z vodo kar dobro oskrbljeni. V resnici je pa popolnoma drugače. Skoro polovica družin v občini nima še v hišah vodovodne napeljave. Napeljava manjka še na Valerišču, pri Aščih, na Bregu, Gradenci, v Skorjanski jami, pri Klanjških, Ušju in od Bukovja do Grojne. Hišni gospodarji se bodo morali pač združiti in preko občine vložiti prošnjo za pomoč na kako ustrezno oblast. S skupnim napotkom bomo že kaj dosegli.

Doseči bi pa morali kaj tudi za našo cerkev. Na zunaj mogočna in že od daleč vidna je popravila v resnici zelo potrebna.

Vlaga prodira vanjo na vseh koncih in krajih. Nič čudnega, ko je pa minila že precejšnja vrsta let, odkar se ni v cerkvi kaj bolj temeljitega popravljalo. V prezbitariju je zid že ves »mufast«; zvonik pušča; zunanje stene bi bilo treba pobeliti. Notranjščino bi pa tudi morali poslikati; stene so samo popleskane in nekaj barvnih črt naj predstavlja vso dekoracijo.

Krivda pa prav gotovo ne leži na cerkvenem oskrbništvu. Saj so v nedeljo mogli vsi farani slišati, koliko je prinesel »ofer...«

Kak tisočak bi si utegnil vsak zaveden župljan že odtrgati. Saj smo v dobi vinske kupčije, ki ni prav slaba. Vino gre iz leti od 180 lir naprej; pričakujemo pa, da se bo cena še zvišala, zlasti ker je razlika med cenami proizvajavca in gostilničarja še vedno precej velika.

- Kanalska dolina

taborili v zimskih mesecih Po vsej videmski pokrajini so našli kakih 80 ciganskih družb. Od zdaj naprej bo imela oblast bolj pod nadzorstvom vse te moderne nomade. Morda se tudi običajne tatvine ne bodo več pojavljale.

MAZEROLE

Naša vas je prišla po tistih znanih dogodkih z umorom in »križanjem« naše sovaščanke nekam na slab glas v širši javnosti. Seveda, zaradi ene črne ovce ni še bila nikoli vsa čreda garjeva.

Tako je tudi pri nas. Naši ljudje bi tudi radi imeli več dela in izobrazbe, če bi mogli. Svojo željo so dokazali, ko so ustanovili poseben odbor, ki se je začel potegovati za nižjo srednjo šolo v Mažerolah. Na šolsko skrbništvo v Videm so že poslali tozadevno prošnjo. Učencev bi bilo nad 15. Hodili so že v Čedad v srednjo šolo. Do tja je pa več kot 15 kilometrov daleč. Včasih so prišli iskat učence s posebnim avtobusom, toda po enem mesecu so vsi prenehali hoditi v šolo. Če nas bodo v Vidmu uslišali, bo tudi za naše otroke dana večja možnost izobrazbe.

STMAVER

Pri nas se bodo kmalu zgodile prav čudne stvari. Kaže namreč tako, da bomo morali svoje drage rajne prenašati s helikopterjem na pokopališče. Nejeverno se bo ste vprašali, čemu pa to?

Zadeva je takale: cesta, ki pelje od cerkve proti Fonzarju in dalje ob desnem bregu Soče do solkanskega mosta, je zaprta. Na zgornjem koncu ceste se je pojavila tabla z napisom »Prehod prepovedan«. Lastnik nekih zemljišč v spodnjem koncu je zaprl pot, ki je bila že od pamtiveka vsem odprta. Na splošno se je mislilo, da je to občinska cesta, saj jo je mestno županstvo tudi vedno popravljalo. Zato je tem bolj čudno, da se je pojavil zasebni lastnik in prepovedal prehod. Mnogi vaščani imajo tam doli tudi svoja polja in so s tem samovoljnim ukrepom precej prizadeti. Vsi prizadeti pričakujejo, da bo poseglo vmes županstvo in da bo za deva uredilo.

PODGORA

Vsako leto, ko Soča naraste, smo v strahu, kaj bo s tisto že preznamenito našo »pašarelo«. Bravcem se morda zdi že smešno, da toliko pišemo o njej. Za nas je pa tisti mostič čez vodo skoraj življenjske važnosti, ker je preko njega najbližja zveza z mestom.

Vsi, ki hodimo preko, pa vemo, da ni to nič kaj trden most. Zdi se, da so zadnje čase sprevidele to nevarnost tudi poklicane oblasti. Opazili smo, da so spet nekaj začeli delati pri srednjem oporniku, katerega je zadnja povodenj skoro izrila. Temelje bodo bolj sigurno zacementirali, kar je že skoraj skrajni čas.

Nekje smo tudi brali, da je naše pokopališče skrajno zanemarjeno. Resnici na ljubo pa moramo povedati, da to ni res. Za vse svete smo videli vse steze lepo posute, tudi okoli mrtvašnice, kjer je bilo res vedno dosti blata. Grobovi so bili lepo

okrašeni. Bistrega opazovavca je tudi prijetno dirnilo, ker se je blaga duša ali morda županstvo spomnilo na pozabljene grobove sosednega vojaškega pokopališča. Na vsak grob je bila položena bela krizantema.

PLANINSKO MARTINOVANJE

Goriško planinsko društvo, ki je eno izmed redkih, ki združuje člane ne glede na katerokoli usmerjenost, je tudi letos priredilo prav lepo uspelo martinovanje na Lokveh.

Zbralo se je kakih 170 gostov iz Gorice in okolice ter tudi iz planinskih krožkov onstran meje. V hotelski dvorani, posrečeno okrašenj s smrečjem, svežim cvetjem in martinovanjskimi karikaturami, je pozdravila goste društvena tajnica Smetova, na kar je podala besedo odborniku Bratožu. Sledila je izmenjava knjižnih daril med Planinsko zvezo, Ajdovci in Goričani. Nastopil je tudi pevski zbor pod vodstvom gospodične Komelove, nato pa se je razvila prijetna zabava ob okusni večerji in med šaljivimi točkami, ki so v navadi med našimi planinci.

BREZPOSELNO URADNIŠTVO

V naši pokrajini se opaža v vrstah brezposelnih oseb čuden pojav. Na splošno pada število brezposelnih, tudi takih, ki iščejo prvo zaposlitev. V primerj z letom 1961 se je znižalo število nezaposlenih v ročnih poklicih za 40 odstotkov.

Vse drugače je pa v uradniških poklicih. Nezaposlenih uradnikov je vpisanih na delavskem uradu kar 518; od teh 140 v mestu samem. Število je izredno veliko, če upoštevamo tudi število prebivavstva. Od desetih oseb, ki so končali nižjo ali višjo srednjo šolo in se nameravajo posvetiti uradniškemu poklicu, dobi zaposlitev komaj ena. Drugi so prisiljeni, da si poiščejo mesta izven naše pokrajine.

3.

R. B.

Ob 60-letnici slovenskih srednjih šol v Gorici

Prebivalstvo na Goriškem, bodisi italijanske kakor tudi slovenske narodnosti, se je prepričalo, da nima kaj dosti pričakovati od dunajske vlade. Neresnična je tudi trditev, ki se je pojavila ta mesec v goriškem obzorniku »Iniziativa isontina«, češ da je Dunaj pospeševal slovensko šolstvo, medtem ko je oviral italijansko. Velenemško usmerjeni krogi so imeli trden namen germanizirati vse šole ob zapadni meji. Če je vlada dala kako drobtinico, jo je dala obeh narodoma hkrati, kot smo brali o uvedbi slovenščine in italijanščine kot prostih predmetov na »Akademische Gymnasium«. Razlika je samo ta, da so italijanski voditelji prvi sprevideli, da se mora ljudstvo opreti na lastne moči. Predlagali so, naj goriška občina s podporo drugih italijanskih občin ustanovi in vzdržuje v Gorici popolnoma italijansko realno gimnazijo, kar se ji je pozneje tudi posrečilo.

Z lastnimi močmi začeti, so se odločili tudi slovenski politiki. Vzglej jim je bil dal že davno prej slovenski buditelj in deželni poslanec dr. Karol Lavrič, ki je brezplačno poučeval na takratni nemški gimnaziji deklamatorstvo pri prostem pouku slovenščine. Avstrijska vlada pa mu je že po dveh letih prepovedala poučevanje, čeprav je bilo brezplačno. Mar tudi ta postopek kaže naklonjenost Avstrije do goriških Slovencev?

Po italijanskem vzgledu so se tudi slovenski voditelji opogumili. Državni poslanec dr. Anton Gregorčič je leta 1910 sklical vidnejše osebnosti, zlasti šolnike, na posvet o morebitni ustanovitvi slovenske zasebne gimnazije v Gorici. Ne bo odveč, če navedem imena udeležencev. Na plodovitem sestanku so bili navzoči: državni in deželni poslanec Jožef Fon, deželni poslanec Ivan Berbuč, vladni svetnik Ivan Leban, ravnar

(Nadaljevanje na 9. strani)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Usoda Lužiških Srbov

Koroški »Naš tednik - Kronika« je prinesel nedavno zanimivo poročilo o literarnem življenju pri najmanjšem slovanskem narodu, to je pri Lužiških Srbih. Iz njega povzemamo naslednje podatke.

Lužiški Srbi so najmanjši slovanski narod. Kot ostanki nekdanjega naroda Lužičanov so se ohranili do današnjih dni v kotu med Češko in Poljsko ob znameniti mejni črti Odri in Nisi. Svoje središče imajo v Budišinu (Bautzen), ki je sedaj pod Vzhodno nemško republiko.

Začetki njihove književnosti segajo v dobo reformacije, ko se je začelo širiti protestantstvo s knjigami v domačem jeziku. Pozneje je podobno kot pri nas Mohorjeva družba v istem času nastala med njimi knjižna založba »Domovina«, in sicer leta 1851. Ni pa dosegla takega razvoja kot naša Mohorjeva, saj je Lužiških Srbov veliko manj kot Slovencev. Nato je prišel čas nacizma, ki je to založbo uničil in uničil tudi vse lužiskosrbske knjige, ker je bil ta narodni obsojen na narodnostno smrt.

Iz Kanade nam pišejo:

Deset let slovenske šole v Torontu

Letos v novembru poteče deset let, odkar je bila ustanovljena prva slovenska šola v Kanadi. Za slovensko skupnost v Torontu je to pomemben dogodek. Od ustanovitve dalje služi trojnemu namenu: posreduje slovenski mladini materinščino in z njo vred slovensko kulturno stvarnost, sodeluje pri njeni vzgoji ter družijo okoli sebe ne samo mladino, temveč tudi vse Slovence, ki so dobre volje... Pomen te šole je veliko večji kot samo »nedeljska šola«.

Soditi je, da ne posreduje samo v skromnem obsegu materinščine, marveč seznanja otroke s svojimi praktičnimi in dobro pripravljenim učnim načrtom s slovenskim kulturnim bogastvom v obilni meri. Učni načrt je razdeljen v šest letnikov, kjer se poučujejo slovenski jezik s književnostjo v višjih oddelkih, narodna zgodovina z zemljepisom ter narodno petje. Stalni učiteljski zbor (10) je temelj vidnih uspehov.

Sola poleg svojega notranjega dela polaga posebno važnost zunanji nastopom in s tem omogoča mladini, da tudi javno nastopa v materinem jeziku. V okviru šole delujejo mladinski pevski zbor, igralska skupina, folklorna ter športna skupina. Šola prireja samostojne nastope, še pogostje pa sodeluje pri verskih oziroma posvetnih prireditvah. Nepozabne prireditve, spevoigre Kresniček in Zvezdica Zaspanka, sodelovanje pri dveh glasbenih festivalih, folklorni nastopi, pričajo, kako resen je namen šole in kakšno ljubezen posveča slovenski mladini. In vse to delo opravlja le ob sobotah in nedeljah.

V šolskem letu 1963/64 je vpisanih 180 otrok, ki stalno obiskujejo pouk, kljub številnim zaprekam (razdalje, vremenske prilike itd.). Razveseljuje dejstvo, da se skoraj večina slovenskih staršev zaveda svoje dolžnosti ter obenem aktivno sodeluje s šolo. Statistike pričajo o tem: 1039 otrok slovenskih staršev se je kulturno obogatilo v desetih letih obstoja šole v Torontu. Pri tem pa gre glavna zasluga župniji »Marija Pomagaj«, katera praktično omogoča življenje te ustanove ter njenemu ravnatelju Tonetu Zrncu CM, neutrudljivemu delavcu v vinogradu torontske slovenske skupnosti.

SLOVENSKI OKTET V KANADI

Slovenski oktet je na svoji turneji po severno ameriškem kontinentu gostoval tudi v Torontu, in sicer 23. oktobra. Koncert je bil v velikem »Eaton's Auditorium«. Slovenski ansambel je doživel prodoren uspeh. Vsi torontski dnevniki so bili v svojih kritikah polni hvale, tako neodvisni The Globe & Mail... goste odlikuje njihova popolna izgovarjava neglede v kakšnem jeziku pojejo ter obenem obdrža največjo muzikalno jasnost. Liberalni The Toronto Star pa... izvajali vseskozi glasovno na izredni višini rastoč v entuziazmu in zagonu, popolnoma obvladajoč v fraziranju in dinamiki. Spored je bil na moč pester in je obsegal poleg slovenskega dela še pesmi jugoslovanskih narodov, dve ruski narodni ter črnsko duhovno pesem. Nastop okteta je bil velik glasbeni dogodek v kulturnem življenju Toronta.

Prišlo pa je leto 1945, leto poraza nacizma, ki je prineslo tudi Lužiškim Srbom nove čase. Sicer jih je zajel val sovjetske zasedbe, prišli so pod nemško komunistično republiko, vendar so v narodnostnem pogledu dobili pravice, ki jih Nemci dotlej niso nikoli priznavali. Brž so obnovili delovanje stare knjižne založbe »Domovina«, ustanovila se je še vrsta drugih založb in ustanov, ki naj bi dale temu malemu ljudstvu možnost polnega razvoja in izobraževanja v lastnem jeziku, ki je slovenskemu precej podoben.

V založbi »Domovina« v Budišinu je leta 1959 izšla knjiga »Wo nas, wo nase« (Od nas, o nas), v kateri so popisane vse knjige, ki so med Lužiškimi Srbi izšle po letu 1945. Ze kratek pregled te knjige nam pove marsikaj o kulturnem življenju tega malega, sorodnega nam naroda.

Da bi izpopolnili svoj književni jezik, so izdali več knjig z jezikoslovnega področja. Naštetimo tu predvsem naslednje: Lužiška krajevna imena, Seznam lužiško-srbskih in nemških krajevnih imen, Švvelova slovnica nižjesorbskega jezika, Kratka gornjesorbska slovnica, Gornjesorbski nemški slovar, Mitašev besednjak z 10.000 besedami srbsko-nemški in obratno, Učiteljski nižjesorbskega jezika, Tečaj sorbskega jezika, Ogrožena beseda itd.

Poleg nekaterih knjig, ki jih je izdala lužiško-srbska komunistična partija za svoje propagandne namene, so dobili Lužiški Srbi v zadnjem desetletju knjigo Spominov o trpljenju v nacističnem taborišču Buchenwaldu, dalje knjigo O Trpljenju lužiških kmetov v 18. stoletju, O francoski revoluciji, O svojih prekomorskih izseljencih v 19. stoletju, O rimskih sužnjih in o Predzgodovinski dobi Lužice.

Sorazmerno malo je izšlo gospodarskih knjig, če izvajamo dva priročnika za čebelarje.

Rudolf Jenč je izdal v dveh delih obširno Zgodovino lužiskosrbske literature, dr. Krečmar je popisal življenje pisatelja Andrička, Maria Kubašek pisatelja Cisinskega. Wičaz pesnika Zejlara, dr. Čyž pa delo Černyja. Jan Krawc je podal popis delovanja Sorbskega narodnega gledališča. Knjižica o lužiskosrbski narodni noši, zbirka koranic in pesmi podrobneje tu ne bomo omenjali. Jan Laj-

nert je zbral v eni od naravoslovnih knjižic lužiskosrbska rastlinska imena.

Pri izdajanju klasičnih lužiških piscev in pesnikov se odlikuje lirik Jurij Brezan, ki je izdal tudi nekaj svojih lastnih stvaritev. Omeniti moramo še pesnico Mino Witkoje.

Med pripovedniki je prvi Jurij Brezan s svojimi 12 knjigami. Drugi pisatelji so: Marjana Domaškojc, Richard Iselt, Mato Kosyk, Kurt Krnjec, Marja Kubašek, Jakub Zalenski, Merčin Nowak, Jan Skala, Fryco Rocha, Juro Solta, Ota Wičaz, Jan Wjela. Od prevodov, ki so jih izdali, jih je največ iz češčine in ruščine. Izšla je tudi knjiga Hrvata Vladimirja Nazorja »Veli Joža«.

Lepo število knjig za mladino in otroke kaže, kako se Lužiški Srbi zavedajo, da je treba dati v roke mladih berilo v domačem jeziku, da bodo mogli rasti v plemenite osebnosti.

Od ljudskih iger, ki so izšle v tisku, je največ prevodov iz nemščine, nekaj tudi iz slovaščine in češčine.

Ob koncu pregleda naj omenimo še to, da so izdali več pesmaric svojih narodnih pesmi in glasbe. Več knjig je založba »Domovina« izdala tudi v nemščini, da z njimi seznanijo nemški svet z lužiskosrbsko kulturo in narodno zgodovino ter z njegovim bojem za obstanek.

—0—

NAGRADA ZA MARITAINA

Veliko francosko nacionalno literarno nagrado, ki so jo ustanovili leta 1951 pod okriljem ministrstva za kulturne zadeve, so podelili 14. novembra za leto 1963 znanemu katoliškemu pisatelju in filozofu Jacquesu Maritainu za vse njegovo literarno delo. V razsodišču so bili številni člani Francoske Akademije ter Nobelova nagradenja za literaturo François Mauriac in Saint John Perse. Sklep razsodišča je bil soglasen.

Jacques Maritain, ki je zdaj star 81 let, je predaval filozofijo na katoliškem inštitutu v Parizu, na inštitutu za srednjeveške študije v Torontu in na ameriški univerzi Princeton. Od leta 1945 do leta 1948 je bil francoski veleposlanik v Vatikanu. Med njegovimi glavnimi deli so knjige: »Skozi nesrečo«, »Stopnje znanja«, »Integralni humanizem«, »Umetnost in sholastika«, »Bližanje k Bogu«, »Razmišljanje o Ameriki« in »Moralna filozofija«. Maritain velja tudi za enega izmed glavnih predstavnikov filozofije personalizma, to je poudarjanja celovitosti pravic človekove osebnosti.

Tudi med slovenskimi katoliškimi izobraženci mnogi poznajo in upoštevajo Maritainovo filozofijo.

Razstava o Thomasu Mannu

V petek zvečer so odprli v nemškem kulturnem inštitutu v ulici Coroneo 15. razstavo rokopisov in drugih spominov na slavnega nemškega pisatelja Thomasa Manna. Razstavo o Thomasu Mannu je organiziralo zunanje ministrstvo nemške zveze republike.

Kot znano, se je Thomas Mann rodil 6. junija 1875 kot drugi sin trgovca in senatorja svobodnega mesta Lübecka v severni Nemčiji. Njegova mati pa je bila po svoji materi Kreolka portugalsko-brazilskega pokolenja. Umrli mu je, ko je bil star 15 let. Studiral je v Münchenu in še kot študent preživel skupaj s svojim 4 leta starejšim bratom Heinrichom leto dni v Rimu. V Italiji je začel pisati svoj znameniti roman »Buddenbrooks«, ki je izšel leta 1901 in je še zdaj priljubljen pri nemških bralcih. Doslej je izšel v več kot milijon izvodih. Preveden je bil tudi v mnoge tuje jezike. V času, ko je bil Thomas Mann prvič v Italiji, je izšla tudi njegova prva zbirka novel pod naslovom »Mali gospod Friedemann«.

Sledila je cela vrsta knjig, ki pa so vsebovale po večini krajše stvari, med katerimi je najbolj značilna novela »Tonio Kröger«. Leta 1905 se je Thomas Mann poročil s hčerko nekega profesorja za matematiko na univerzi v Münchenu. Sledili so romani »Kraljevo visocanstvo«, v katerem je v okviru dvornega življenja prikazal psihologijo reprezentativno-formalne življenjske oblike in določeno etično problematiko, zlasti prilagajevanje aristokratsko-melanholične zavesti zahtevam družbene skupnosti; roman »Priznanja« pustolovca Felixa Krulla, ki je ostal fragment; novela »Smrt v Benetkah«, ki je enako kot »Tonio Kröger« najvišji dosežek Thomasa Manna v noveli. Istočasno je napisal Thomas Mann svoj drugi najbolj znameniti roman »Der Zauberberg« (Čarobna gora).

V njem je prikazal življenjsko filozofijo raznih oseb, katere je usoda prignala skupaj v neki sanatorij za pljučno bolne na čarobno lepi švicarski gori, kar napravlja smrtno bolnim sloves od življenja še težji. Pisanje tega romana mu je prekinil izbruh prve svetovne vojne. Thomas Mann sam je napisal, da je prva svetovna vojna močno vplivala nanj in ga prisilila, da je revidiral razna svoja načela in svoje človeške ter duhovne izpovedi. O tem priča knjiga »Razmišljanja nepolitičnega človeka«, ki je izšla leta 1918. V njej je obravnaval razne politične probleme nemškega naroda in njegovo politično etiko. O tem pričajo tudi še nekatere druge njegove knjige.

Po prvi svetovni vojni se je začelo zelo plodno obdobje v življenju Thomasa Manna. Precej je v tistih letih potoval. Obiskal je med drugim Nizozemsko, Švico, Dansko, Španijo in bil častni gost v pred kratkim ustanovljenem PEN-Clubu v Londonu. Obiskal je tudi Pariz in Varšavo. Dokončal je roman »Čarobna gora«, ki je doživel velikanski uspeh, in še več drugih romanov, med katerimi je imenovit zlasti roman »Jožef in njegovi bratje« s svetopisemskim motivom. Pred hitlerjevim režimom se je umaknil v pregnanstvo v Švico, kjer je izdal svobodno nemško besunsko revijo »Mass und Wert«. V njej so sodelovali tudi številni drugi protihitlerjski nemški pisatelji. Med drugo svetovno vojno je živel v Združenih državah, največ v Kaliforniji. Po vojni pa se je vrnil v Evropo in živel do svoje smrti največ v Švici, kjer je tudi umrl 12. avgusta leta 1955 v kantonski bolnišnici v Zürichu.

Thomas Mann je poleg Goetheja nedvomno najgenialnejši in največji izraz nemškega duha v literaturi.

GOSPODARSTVO

Napake sadjarjev v Ferrari

Ce smo čitali ali pa pisali o sadjarstvu v pokrajini Ferrara, je bilo vse optimistično podano, kot da je vse najbolj v redu, najbolj prav, najbolj gospodarsko pametno. Mnogi pa so nagonsko čutili, da je marsikaj zgrešenega in da se bo to maščevalo.

Zlasti je strašila količina sadja, ki se ni dvigala organsko, to je kot posledica večjega povpraševanja. S preobiljem je bilo treba računati. Danes je v pokrajini Ferrara 40.000 ha sklenjenih sadnih nasadov, in vsak ha daje 450, a tudi 600 in več stotov plodov, tako da znaša letošnji pridelek 14 milijonov stotov sadja ali eno četrtino vsega pridelka sadja v Italiji. Od pridelka sadja v Ferrari odpade glavni del na jabolka, potem sledijo breskve in hruške, drugih vrst je bolj malo. Breskve so bile še nekako ugodno prodane, s hruškami so že težkoče, ker jih je preveč. Vprašanje je, kam bodo šli pridelki hrušk v prihodnjih letih, ko bo znašal pridelek samo v Benečiji in v Emiliji nad 10 milijonov stotov. Jabolka pa je že danes v pokrajini Ferrara mnogo preveč in ne vedo kam z njimi. Že letos in še bolj v prihodnjih letih bi bilo jabolka še znatno več, ko bodo začeli roditi sedaj še mladi nasadi, če ne bi že začeli sekati celih nasadov, čeprav niso še dosegli svoje najvišje proizvodnje.

V Ferrari pa so začeli sekati sorti »abbondanza« in »imperatore«, ki po podatkih trgovinske in kmetijske zbornice predstavljata skoraj površino od 16.000 ha ali 57% vseh nasadov jabolka, katerih je v pokrajini Ferrara 28.000 ha. Srednji letni pridelek imenovanih sort znaša okoli 5 milijonov stotov. Računajo, da je ta pridelek stal letos okoli 13 milijard lir, tako da znaša lastna cena 26 lir za kg. A koliko bodo iztržili? Izvedenci pravijo, da bo mogoče prodati okoli 2 milijona stotov teh jabolka, za 3 milijone stotov pa je edino upanje destilacijska industrija. V silosih te industrije se nahajajo cele gore jabolka, večkrat tudi zlahnejših, kot jih prodajajo na trgih po 100 in več lir, a jih je industrija plačala po 10 lir na dvorišču tovarne. Ker je prodajalec potrošil po vsaj eno liro za prevoz, mu ostane od vsakega kg jabolka 9 lir. Iz podrobnega računa stroškov, ki jih ima destilacijska industrija sledi, da ni mogoče računati na višjo oddajno ceno. Če pa pri-

delovalci dobijo 9 lir za jabolka, ki jih stanejo 26 lir, imajo pri tem ogromne izgube, katerih se je mogoče rešiti samo na en način: posekati te nasade in to v Ferrari že delajo. Tu in tam naletiš na ogromne skladovalnice jabolčnih vej in debel, ki služijo za gorivo. Trgovina s tem gorivom je sedaj pod zimo zelo živa. Tu kaže, da bo sorta »abbondanza« sploh izločena. Svoj čas, to je v vojnem času in še bolj pri povojnem pomanjkanju so prodajali jabolka te sorte za med in ker je sorta kmalu in obilno rodila, so je mnogo nacepili. Sedaj je na svojo vlogo odigrala.

S tem, da izgineta sorti »abbondanza« in »imperatore«, pa ne bo vprašanje sadjarstva v Ferrari rešeno. Različni sadjarski kongresi z zastopniki iz vseh delov sveta — v letošnjem oktobru je bil tak kongres z razstavo — bodo sicer rodili kakšen uspeh; ugotovili bodo naprimernejše sorte, oblike, ustrezne načine zaščite, obiranja in konserviranja plodov, embalaže in vse mogoče, skušali bodo dvigniti potrošnjo — otroci v šoli naj dobijo za malico sadje, sadne sokove itd., itd., a vse to nič ne pomaga, dokler je blaga preveč. Potrošnja sadja se ne da vsiliti in pridelovanje mora biti odvisno od povpraševanja. V Ferrari in v Emiliji so pa pretiravali z višanjem proizvodnje sadja, posebno jabolka, in zato je nastala kriza preobilja. Niso računali z dejstvom, da razvijajo tudi druge države svoje sadjarstvo in da je pri večini držav glede sadja težnja avtarhije, to je kritja domače potrošnje z domačo proizvodnjo.

TUDI LONČNICE TRPIJO LAKOTO

Vsako živo bitje potrebuje za svoj razvoj hrano. To je jasno, a prav mnogim ne. Pa ti pride mestna gospa z listom aralije ali kakšne druge rastline in se čudi, da njena aralija začne hirati, da se na listih pojavljajo razne pege in podobno. Vse pregledaš in izprašaš, a vzroka ne ugotoviš. Končno vprašaš, koliko časa ima dotično rastlino? »Dobila sem jo od prijateljice lanske pomladi!« Na nadaljnje vprašanje, ali je zemljo zamenjala ali kaj gnojila, odgovori: »Kaj, tudi to je potrebno?« Potem pa razume, da so tudi rastline lačne in potrebujejo hrano tako kot mi.

Lončnicam premenjaj zemljo vsako leto in jim vsaj trikrat na leto v enakih razdobjih pognoji. Zadostuje vsakokrat po ena žlica mešanega gnojila (Perlof itd.) na navaden lonček: malo zemlje odstrani, raztrosi gnojilo in odstranjeno zemljo zopet raztrosi vrhu gnojila ter zalij navadno, kot drugače zalivaš.

IZREDNA LETINA OLIV

Letošnje oljve so na drevesih goste in skoraj brez črva olivne muhe. Tega pa ni mogoče pripisati samo škropljenju z »rogorjem«, marveč je moral delovati tudi kakšen naježnik, to je naravni sovražnik olivne muhe. Predvidevajo, da bo znašal letošnji pridelek olivnega olja nad 4 milijone stotov nasproti lanskim trem milijonom. Država misli kupiti 500.000 stotov olja in s tem vzdržati ceno.

ZGODNJE BRESKVE Z RUMENIM MESOM

Drugo leto bodo na trgu prve zgodnje breskve z rumenim mesom, ki bodo nadomestile dosedanje z belim, zlasti »majski cvet« in podobne. Nove sorte so bile uvožne deloma iz Francije, deloma iz Amerike. V Italiji so jih največ pocepili v okolici Cesene (pokrajina Forlì) in upajo, da se bodo obnesle.

Pšenici moramo obilno gnojiti

Naši kmetje sejejo pšenico navadno po koruzi, ki zemljišče zelo izrabljuje. Vrh tega sejejo navadno med pšenico še deteljo. Upoštevati moramo nadalje, da naše njive nimajo posebnih naravnih zakladov rodovitnosti, saj vse kemične preiskave naše zemlje pravijo, da je v njih malo temeljnih redilnih snovi, to je dušika, fosforne kisline in kalija. Zato moramo naše njive obilno gnojiti, njive za ozimno pšenico — izgoraj navedenih razlogov — še bolj.

redvsem moramo obilno gnojiti že pred setvijo. Na splošno se sicer odsvetuje gnojenje z naravnim, to je hlevskim gnojem, češ da je tega vedno premalo za setev koruze. Nekoliko dobro dozorjenega hlevskega gnojila pa kaže vendar raztrositi oziroma podorati pred setvijo pšenice, ker tako vnesemo v zemljo poleg gnojilne moči tudi še druge činitelje, ki zvišajo vpliv gnojenja. Torej bomo pred setvijo podorali na površino vsake furlanske njive (3660 m²) približno 50 stotov dobrega hlevskega gnojila. Tega bomo dopolnili z dvema stotoma superfosfata in enim stotom kalijeve soli. Vsa ta gnojila podorjemo pred setvijo in to gnojenje smatramo kot temeljno. Kakor hitro se bo mlada setev pokazala — vsaj v

decembru — ji moramo zopet takoj gnojiti. Tedaj raztrosimo po površini vsake njive 10 od 15 kg enega izmed solitrov: apnenega (nitrato calcio), čilkega (nitrato soda) ali amonijevega (nitrato ammonico). Konec januarja bomo to gnojenje ponovili.

Zadnje gnojenje ozimne pšenice izvedemo konec februarja do srede marca tik pred stebelčenjem. Takrat raztrosimo po površini furlanske njive po en stot gnojila, ki je sestavljeno iz 3 glavnih oziroma temeljnih sestavin (dušik, fosfor, kalij).

—0—

ZAHVALNICA

Vsako leto se moramo Bogu zahvaliti za letino: Če je bila dobra, ker je bila taka; če je bila slaba, pa zato, da ni bila še slabša.

V Italiji je bila letošnja letina v primerjavi z lansko takale: Manj kot lani je bilo pšenice za 18%, mesa 10, mleka 8, riža 13, vina 10, mandljev pa za 40%. Boljši pa so bili pridelki pri koruzi za 10%, sladkorni pesi 14, paradižnikih 11, olivnem olju 25, pri bobu za 36%. Letina sadja je bila za malenkost boljša.

Jetika in bruceloza pri živini

Pisali smo v zadnji številki, da je vlada določila za dobo 10 let po 4 milijarde lir letno za izločitev iz nadaljnje reje vseh živali, ki bolujejo za jetiko in brucelozo.

Načrt dela je v glavnem naslednji: Pri ministrstvu v Rimu je posebna osrednja komisija, ki bo pregledala in ocenila načrte, katere bodo izdelale pokrajinske komisije. Na podlagi predlogov osrednje komisije bo ministrstvo določilo prispevke posameznim ustanovam, ki bodo po pokrajinah vodile delo za ozdravljenje živine.

Reportaža o ELVINI

R. B.

10

»Pričakoval sem, da me bo kdo dolžil zaradi njenega konca. Skušal sem ga preprečiti — verjemite mi. Ona pa je bila tako trmasta, tako zakrknjena sama vase in... Toda, čemu razlagam vse to? Svetoval sem ji, naj odpove službo. Ni hotela. Ponudil sem se, da se poročim z njo, pa se spet ni mogla odločiti.«

»Se razume,« je pripomnil Sever, »ker je nihala med poštenim meščanskim življenjem in podtalnimi družbami, vleklo jo je na desno in na levo, da sama ni znala kam. Kako pa je bilo z mamili?«

Kot da bi ga osa pčila, se je Kalc naglo obrnil.

»Kakšna mamila?« je skoraj zavpil.

»Ne veste tega, gospod Kalc? Saj vendar vsi to vedo. Proti Elvini je bila naperjena tožba zaradi pomoči pri tej kupčiji. Vam je vse to res neznano?«

Kalčev obraz je kot okamenel. »Nekaj je namigovala, toda jaz nisem vzel za resno,« se je branil. Prekoračil je sobo in je obstal pri časnikařju: »Gospod Sever, čemu vas toliko zanima vloga Elvine Ranieri? Čemu pravzaprav prihajate k meni; s čim vam morem ustreči?«

Sever se je vzdignil iz naslanjača. Zavedal se je, da nima tu kaj iskati. Kalc je prebrisan, ne bo se izdal.

»Z ničemer,« je krepko odgovoril in se pogladil po laseh. »Oprostite, da sem vas motil.«

Ni še prišel do vrtnih vrat, ko se je sam nase razjezil, da je sploh prišel v to hišo.

Posmejal se je samemu sebi in se je vprašal, kaj za vruga naj bi še pričakoval od tega obiska?

Hotel je zvedeti karkoli o dekletovih sorodnikih. Možno je, da so Kalčevi podatki, da nima ona nobenih sorodnikov, popolnoma resnični. Kaj je torej še hotel? Morda, da bi mu Kalc priznal, da ima posla pri tajnih kupčijah? Takšen tepec vendar ne bo!

Počasi je hodil po drevoredu proti domu, kar mu pride naproti ženska postava, oblečena v črno. Temni naočniki so ji skrivali obraz. Ko je šla tik mimo njega, je opazil bujne lase pod širokokrajnim klubokom.

»To je ona...« ga je bliskovito prešinilo. Obstal je, a ona je že bila mimo. Gledal je za njo in je opazil, da je obrnila v smer proti Kalčevi hiši. Z naglimi in odločnimi koraki je šel za njo.

»Gospodična Ranieri,« je na pol glasno in hripavo poklical, ko jo je že skoraj dohitel. Ona se je za trenutek ustavila in je samo glavo obrnila proti prišlecju: »Želite?«

Sever bi bil kmalu poskočil od veselja: to je torej tista skrivnost!

Pristopil je bliže k njej: »Gospodična Ranieri... vi ste namenjeni h gospodu Kalcu — če se ne motim?« Ona se je že hotela obrniti, a Sever ji je zastavil pot.

»Moram z vami govoriti,« je proseče šepetal. Pridite z menoj — v tisto kavarno

na oglu. Važne stvari vam moram povedati. Prosim vas!«

Pripravljen je bil uporabiti tudi silo, da bi jo prisilil iti z njim. K sreči ni bilo to potrebno. Zmignila je z rameni in je šla brez besede z njim proti kavarni. Severju je srce tako bilo, da bi mu skoraj počilo. Odpri je vrata male slaščičarne in vstopil.

»Tukaj?« jo je vprašal in pokazal proti mizi v kotu.

»Meni je vseeno,« je hladno odgovorila kot poprej. Sedla je in brezbrizno prikinjala, ko jo je vprašal, kaj naj naroči.

»Gospodična Ranieri,« jo je ogovoril, »ali vas smem prositi, da bi odložili temna očala?«

Na njenih ustnicah je bral odpor. Tedaj je pa ona kar nenadoma odložila naočnike.

Sever je komaj potlačil vzklík začudenja. Pričakoval je podoben obraz kot pri tisti utopljenki. Kar pa je zdaj videl, je bila ista podoba, kot jo je nosil o Elvini v svojem srcu.

»Danes ponoči ste bili v moji sobi,« je odločno rekel.

»V sobi Elvine Ranieri. Sneli ste podobo s stene in ko sem se prebudil, ste zbežali!«

»Morda se vam meša,« se je slabotno branila.

»Nikakor ne! Kdo pa ste vi, pravzaprav? Doslej sva se že trikrat srečala: na pokopališču ob grobu Elvine, danes ponoči, ko ste prišli v mojo sobo in sedaj. Kdo ste torej?«

Odgovorila je prav počasi: »Elvina Ranieri.«

Zasmejal se je. »Ne verjamem v duhove. Elvina Ranieri je mrtva. Ste morda njena sestra?«

(Dalje)

Prikrita revščina v ZDA

Amerika pomeni še vedno za nekatere naivneže obljudljena dežela, v kateri se cedita sam med in mleko. Če pogledamo malo natančneje to lepo podobo, se pokažejo tudi nekatere temne poteze.

Odkril jih je časnikař Mihael Harrington v knjigi »Druga Amerika«. V njej opisuje bedne razmere, v katerih živi skoraj 45 milijonov državljanov Združenih držav. Ti nimajo prave zaposlitve, niti pravega stanovanja ne, ne poznajo socialnega zavarovanja in se tudi ne vozijo v avtu, katerega ima vsaj 61 odstotkov ameriških delavcev in nameščencev. Na cesti ne boš spoznal pripadnike te množice revnih Amerikancev, ker so razmeroma dobro oblečeni. Hrane pa si ne morejo privoščiti v zadostni meri. Še slabše so pa njih stanovanjske razmere. Dva odstotka vseh stanovanj v Ameriki sta tudi za evropske pojme popolnoma beraška; pol procenta so pa le bajte pokrite z zarjavelo pločevino in celo zemeljske luknje.

Pripadniki te najnižje ameriške socialne plasti se gnetejo vsako jutro v njujorškem Warren Streetu, kjer imajo svoje prostore delavske poslovalnice. Nezaposleni plačajo pristojbino 50 centov in dobe nakazilo za enodnevno delo, ki jim prinese nekaj dolarjev. Lotiti se pa morajo vseh najbolj poniževalnih del. Delavski sindikati se o-tresajo teh polzaposlenih sil kot članov,

da bi ne vplivali na znižanje delavskih mezd. Čudno je, da se država ne zavzame za te potrebne ljudi. Milijone izdaja za pomoč gospodarsko slabo razvitim državam kje v Afriki ali v Južni Ameriki, za lastne državljane pa nima socialnega čuta. Harrington odgovarja, da omenjeni revni državljani hote ali nehote prikrivajo svojo revščino; žive raje v socialnem in celo zločinskem podzemlju. Manjka jim prave šole in izobrazbe. Politične stranke jih tudi nalašč puščajo v socialni in moralni zaostalosti, da se jih tem lažje poslužujejo kot množice za svoje politične poteze.

Množico revnih Američanov sestavljajo beli domačini, potem šele črnci in priseljenci. Harringtonovo odkritje o tem »četrtem« ameriškem stanu je zbudilo precej začudenja v javnosti, pa tudi ogorčenja.

—0—

Brezmesno gibanje

Na svetu sta še vedno, kar se tiče prehrane, dve veliki razliki. Del človeštva trdi, da ne more obstajati zadostna možnost prave prehrane brez mesa, drugi del se pa zavzema samo za rastlinsko prehrano. Vegetarijanstvo je geslo teh zadnjih.

Zdi se, da je vprašanje, ali hoče kdo jesti meso ali ne, zadeva posameznih že-

lodcev, kvečjemu zdravniških predpisov. V resnici pa ni tako. Pri nas so se pred prvo vojno hudo prijemali abstinentje in vinopivci. Zaradi protialkoholnega gibanja je prišlo do hudih političnih sporov na primer v Združenih državah da ne omenjamo preprirov med vinopivci in vodopivci v Dornbergu in po Vipavski dolini.

Zdaj je pa prišla nova nevarnost zaradi nastopa mesojedcev in rastlinojedcev. Pobudnik brezmesnega gibanja je 70-letni Amerikanec Simon Gould. Zbral je že nad 3 milijone pripadnikov brezmesnega gibanja. Gouldova brezmesna zveza pa nima namena skrbeti samo za zdravje ljudi, ki se bašejo z mesom in mastjo. Po njegovem mnenju so rastlinojedci bolj poštenega in mirnega značaja; obenem so tudi bolj inteligentni in miroljubni. Novo gibanje si je zato vteplot v glavo, da mora v vsaki državi spraviti na odločilna mesta svoje pristaše. Potem bosta zavladala na svetu mir in red. Gibanje proti mesni hrani, tako sodijo oni, mora postati mednarodno in politično. Voditelj Gould hodi že po svetu kot apostol svoje misli. V minulem poletju se je mudil celo v Trstu. Odtod je krenil v Sovjetsko zvezo, kjer pridiga proti mesu in prepričuje ljudi, naj postavijo na važna državniška in politična mesta samo rastlinojedce.

Po novem se torej ne bomo več ločili po narodnosti ali po političnem prepričanju, marveč po — hrani in želodcih!

ŽENA IN DOM

V SEZONI DEŽJA IN BLATA

Od časa do časa nam ljubezno trkajo na okna deževne kaplje in nas opozarjajo: pripravite se na mokroto in mraz. Zato objavljamo nekaj nasvetov za nego čevljev in oblek v dneh, ko vanje sili nadležna mokrota.

Najprej — dežnik! Z njega dobro stresemo deževne kaplje in zmijemo blafne madeže, nato pa odprtega postavimo na tla in posušimo. Dežnika ne sušimo obešenega na vrvi s konico navzdol, ker se voda v tem primeru steka v podložni del dežnika in zastaja v žlebičkih ogrinja. Zastajanje vode v dežniku povzroča navadno rjavenje kovinskih delov in rjaste madeže na blagu. Suhih dežnikov ne zvijamo tesno in jih ne vlagamo v prevleko, temveč naj više v omari. S tem preprečimo prehitro trganje blaga.

Ušnjene torbice in klobuki. Vlogo z njih zbrisemo z mehko krpjo, nato jih prav natanko namažemo z belo kremo in zdrgnemo s krpo iz flanele. Barvnih krem za torbice ne uporabljamo, ker lahko z njimi poškodujemo obleko.

Čevlji. Takoj jih umijemo s čisto vodo in pobrišemo s suho krpo. Nato natlačimo vanje suh časopisni papir, da se zravna gube. Če je obutev notraj vlažna, moramo papir večkrat zamenjati. Čevlje postavimo med sušenjem na dve letvici ali poleni, tako da se lahko sušijo tudi spodaj. Obutev sušimo v toplem in zračnem prostoru, vendar ne pri izvoru toplote, npr. na radiatoru ali na soncu. Presušene, lahko še vlažne čev-

lje namažemo s kremo, ki jo vanje dobro vtremo, nato pa jih zdrgnemo s krtačo ali mehko krpo. Gumijasto obutev samo umijemo in nato zbrisemo s suho krpo. Mazanje s kremo, oljem ali glicerinom razjeda gume in ji škoduje.

Klobuki. Zbrisemo jih s suho in mehko krpo in lepo naravnane posušimo na zračnem prostoru. Nikakor pa jih ne smemo sušiti ob peči, ker se bodo dlake pričele lomiti. Če se na klobuku poznajo deževne kaplje, ga z navlaženo gobo ali mehko ščetko rahlo skrtamo.

Dežni plašči. Naslednje navodilo velja tudi za čiščenje nylonskih plaščev in plaščev iz impregniranih tkanin. Najprej zmijemo iz njih blatne madeže z mokro gobo in jih zbrisemo s suho krpo. Nato oblačilo lepo naravnamo, obesimo na obešalnik in potem jih zbrisemo s suho krpo. Nato oblačilo lepo naravnamo, obesimo na obešalnik in posušimo na zračnem prostoru.

Volnena oblačila. Če niso blatna, jih samo zlikamo čez suho krpo in nato dobro posušimo. Če se na oblačilu poznajo dežne kaplje, zlikamo vse čez vlažno krpo.

Krzneni plašči in kučme. Zbrisemo jih s suho krpo v smeri dlak in posušimo na zračnem prostoru. Nikakor pa jih ne smemo sušiti pri topli peči, ker bi tako krzno sčasoma uničile, koža pa bi otrdela. Posušeno krzno oblačilo narahlo stresemo in z roko zgladimo, tako da se dlake spet zaravnajo v prvotno lego.

ŠPORTNI PREGLED

Evropsko odbojgarsko prvenstvo

V Bukarešti so se prvi dne tega meseca končale zanimive tekme v odbojki za moško in žensko evropsko prvenstvo. Tekmovanja se je udeležilo 17 moških in 13 ženskih reprezentanc celine.

V ženskih tekmah so se odlično izkazale tekmovalke iz Sovjetske zveze, ki so gladko porazile vse ekipe. Na drugo mesto se je uvrstila Poljska, na tretje pa Romunija. Sledijo še. Vzh. Nemčija, Bolgarija, Češkoslovaška, Madžarska, Jugoslavija, Nizozemska, Turčija, Zah. Nemčija, Avstrija in Danska. Jugoslovanske nade so bile, da se ekipa uvrsti na boljše mesto od tistega, ki ga je zasedla (8.).

Veliko presenečenje predstavlja prodorna zmagava Romunije med moškimi. Ekipa je bila zelo enovita in je premagala vse države, ki so se udeležile finalnega dela tekmovanja. Na drugo mesto so se uvrstili Madžari, na tretje pa predstavniki Sovjetske zveze. Sledijo nato naslednje ekipe: Bolgarija, Češkoslovaška, Poljska, Jugoslavija, Francija, Vzh. Nemčija, Italija, Turčija, Nizozemska, Belgija, Finska, Zah. Nemčija, Avstrija in Danska.

Jugoslovani so se uvrstili na sedmo mesto, Italijani pa na deseto.

Če seštejemo izide obeh tekmovanj, dobimo naslednjo vrednostno lestvico: 1. Sovjetska zveza in Romunija 4, 3. Poljska 7, 4. Bolgarija 8, 5. Madžarska 9, 6. Češkoslovaška 11, 7. Vzh. Nemčija 13, 8. Jugoslavija 15, 9. Nizozemska in Turčija 21, 11. Zah. Nemčija 26, 12. Avstrija 28 in 13. Danska 29. Francija, Italija, Belgija in Finska so se udeležile samo moškega tekmovanja.

Odbojkarice iz Sovjetske zveze so premočne, ne pa tako moški, ki so nekoliko razočarani, ker so

izgubili precej tekem. Kot skupina pa so najboljši igralci Evrope. Romunija je presenetila strokovnjake, ker je osvojila prvo mesto v moških tekmah, tretje pa v ženskih. Odlikovali so se tudi Poljaki (2. med ženskami in 5. med moškimi). Tudi Bolgari so dobri (3. in 5.). Jugoslovani so v skupni lestvici osmi. Pričakovali smo mnogo več.

Beg iz civiliziranega sveta

(Nadaljevanje s 3. strani)

škimi je dala delo v tovarnah. Imeli so električne štedilnike, pralne stroje, radio in televizijo. Prav to jim je pravzaprav odprlo oči. Na ekranu so videli zločine, nesreče, napade vojne, vso razgaljeno civilizacijo. Čudili so se avtomobilskim nesrečam in ropom, kajti na njihovem otoku se kaj takega ni dogajalo. Doma niso poznali tudi prehladov in podobnih bolezni. Nazadnje se je otočanom prečudno zdelo, da morajo skoraj ves dan delati v tovarnah, medtem ko so doma mirno obdelovali, kadar se jim je zljubi, plodne njive in pasli živino. Skratka, odločili so se, da se zopet vrnejo na svoj zapuščen, a rajski otok.

Vlada se je nazadnje udala njihovim prošnjam in jih je vkrcala na ladjo. Na pot jim je dala semena, živino, obleko in celo predzgrajene hiše, bolnišnico in cerkev.

Tristo ljudi se je vračalo kot iz babilonske sužnosti v svojo domovino. Ko so stopili na otok, so poljubili zemljo in zapeli zahvalno pesem.

Ko je ladja »Bornholm«, ki jih je pripeljala na otok, zginila za obzorjem, se ni nobenemu otočanu zasolilo oko, čeprav bodo odrezani od sveta in civilizacije. Živel pa bodo mirno in srečno življenje.

Ob 60-letnici slovenskih srednjih šol v Gorici

(Nadaljevanje s 5. strani)

telj ženskega učiteljskega šolskega svetnika Štefana Križnič, šolski svetnik in zgodovinar dr. Kos, šolski svetnik dr. Zorn, ravnatelj deškega semenišča in sedanji krški nadškof Srebrnič, odvetnik dr. Pavletič in profesorji Ivančič, Mastnak in Andrej Ipavec. Sklicatelj dr. Gregorčič je pojasnil namen sestanka. Goriški Slovenci se borijo, tako je izvajal, odkar imamo v Avstriji ustavno življenje, za slovenske srednje šole v Gorici, toda do zdaj brezuspešno. V prejšnji dobi so skupno z Italijani zahtevali, da se ustanove na goriški gimnaziji in realni slovenske oziroma italijanske paralele. Goriški deželni zbor je predloge že sprejel. V največjem času so pa italijanski sodelavci ubrali pot samopomoči. Ta korak na italijanski strani je za Slovence migljaj, kaj jim je treba storiti. Zaključil je, da bi bila otvoritev novega zavoda, seveda z žrtvami — mogoča. Se na isti seji je bil sestavljen kuratorij za slovensko srednjo šolo.

Vsa slovenska javnost je z veseljem pozdravila ta načrt. Takrat se je zopet pokazala požrtvovalnost slovenskih profesorjev: javili so se za brezplačno poučevanje na novem zavodu. Po slovenskih vaseh so se zbirali prispevki. Prostori so že bili pripravljeni v Solskem domu, kateri je bil sezidan z zanimivo zasnovano nabiralno akcijo. Društvo »Šolski dom« je dalo napredaj škatlice žepenk z napisom »Mal položi dar, domu na oltar«. Izkupiček teh žepenk, katere so prodajali tudi šolski otroci, je šel v sklad za slovenske šolske zgradbe. Ljudstvo samo jih je takorekoč z žepenicami zgradilo. Danes bi morda naše šole ne imele svojih stavb, če ne bi že pred pol stoletja ljudstvo samo poskrbelo zanje. Danes so seveda te stavbe — v zasebnih rokah.

Ko je vlada opazila trden namen goriških Slovencev in Italijanov, da hočejo na vsak način priti do svojih srednjih šol, se je znašla v precepu. Če se ustanovita slovenska in italijanska zasebna gimnazija, bi ostala nemška državna gimnazija le z majhnim številom dijakov. Vlada je skušala preprečiti zasebno iniciativo. Izdala je 15. septembra 1910 odlok, s katerim se odpreta na nemški gimnaziji v prvem razredu slovenska in italijanska vzporednica. Število dijakov, ki se smejo vpisati v ti vzporednici, je pa bilo omejeno na 50. Še vedno je moralo obiskovati 60 slovenskih in 63 italijanskih dijakov nemški razred. Po cni strani je torej dunajska vlada spet vrgla drobtinico, po drugi strani je pa preprečila, da bi si Slovenci in Italijani ustanovili vsak svojo popolno šolo.

Napori za popolno osamosvojitve so se pa še nadaljevali. Borba je veljala najprej omejenemu številu. Vlada je začela popuščati, ker se je prav tista leta že znašla v hudih zunanjih stiskah. Vrelo je pa tudi v notranjosti, ker so vsi narodi v državi terjali narodnostne pravice. Že leta 1912 je bil odpravljen numerus clausus. Nemška gimnazija je dobivala vedno bolj slovensko in italijansko lice; peščica nemških dijakov je kar utonila med slovenskimi in italijanskimi sošolci.

Zmagovitega pohoda za dosego šolskih pravic vlada že ni mogla več ustaviti.

(Dalje)

RAZSTAVA STARIH ISTRSKIH FRESK

V Zagrebu so odprli razstavo starih fresk iz Istre. Pobudo za razstavo je dal svet za kulturo pri vladi Hrvaške republike. Razstavo bodo prenesli pozneje v glavna mesta vseh jugoslovanskih republik. Nato jo bodo prikazovali v istrskih mestih in končno bo ostala kot stalna razstava v Pulju. Ta razstava nudi popoln pregled nad istrskimi cerkvenimi freskami iz starih časov in obsega celo nekaj fresk iz enajstega stoletja.

**Za
naše
najmlajše**

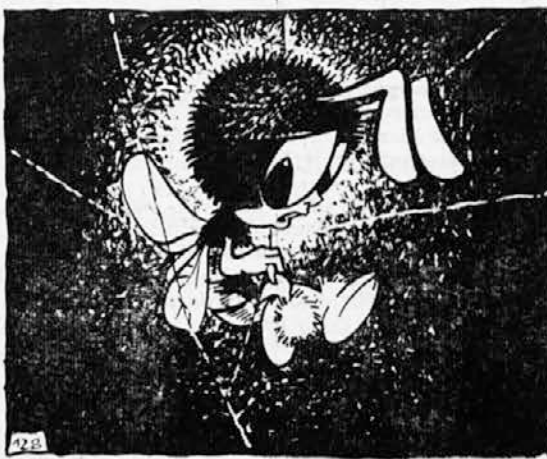
Piše
**WALDEMAR
BONSELS**

Čebelica Maja

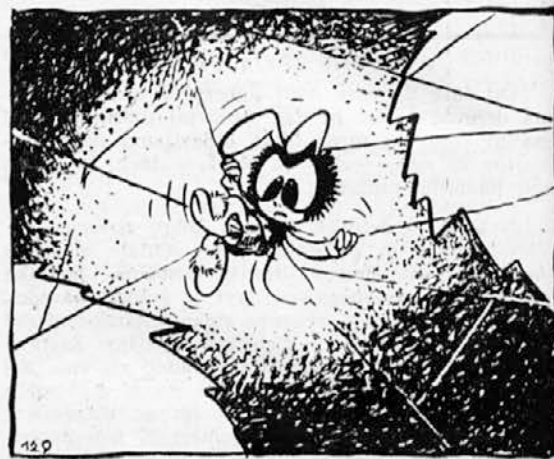
Riše
MIKI MUSTER

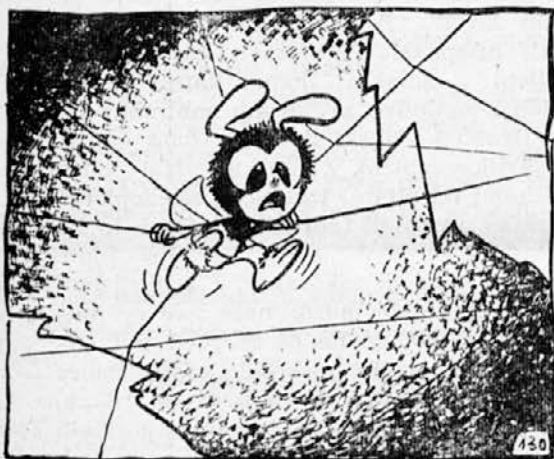
127. Maji se je čudno zdelo, ker v tej svoji nemoči ni čutila nobene bolečine. Le skrivnostno, zelo ne- navadno je to bilo in nekaj zlega je prežalo izza vsega. »Na vsak način si morem pomagati odtod!« si je prigovarjala. Tedaj je zagledala, da jo veže čez prsi tenka, lepljiva srebrna nitka. Prijela jo je in jo hotela odtrgati.

128. Toda nitka se ni dala odtrgati! Prilepila se je na Majine prste, da si še roke ni mogla več osvoboditi. Bolj ko se je otepala, bolj se je nitka raztezala in zatezala, neka čudna sila je dvigala Majo v zrak, jo spuščala ter zibala sem in tja. Z grozo je Maja opazila na ramenih drugo srebrno nit, ki ji je pritiskala krila k telesu.

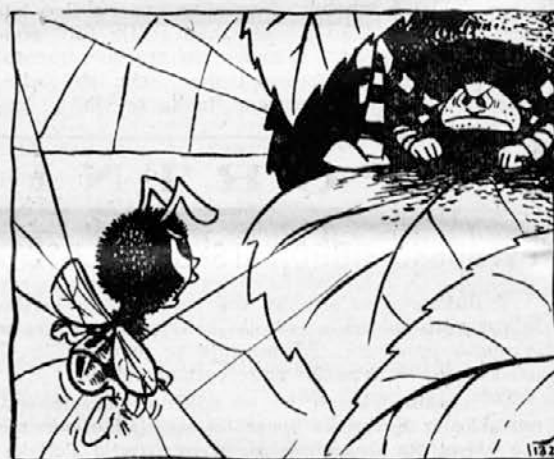
129. Povsod po njenem telesu in v zraku okoli nje so se vlekile in razpredale lepljive, nevarne niti. Tedaj je Maja zakričala v grozi — spoznala je, kaj se je zgodilo in kaj ji grozi. Ulovila se je v pajkovo mrežo! Njen jok se je izgubljal v poletnem večeru, pod težkim, sladkim vonjem jasminovih cvetov, kamor Maja nikoli več ne bo mogla...

130. Ujeta v pajkovo mrežo je Maja izgubila razsodnost in prisotnost duha. Kot brez uma se je s svojimi povezanimi krili zaletavala sem in tja, jokala, vpila in klicala na pomoč. V silnem naporu je napela zadnje moči in res se ji je zadelo, da se je utrgala ena izmed niti v mreži.

131. Ko je vsa upehana za trenutek obstala, je zagledala pajka. Sedel je v njeni bližini pod velikim robidovim listom. Ob pogledu na to neusmiljeno pošast jo je prevzela neizrekljiva groza. Pajek je potrpežljivo čakal in hladnokrvno opazoval obupne Majine napore za osvoboditev. Ledena zloba je bila skrita v njegovih očeh.

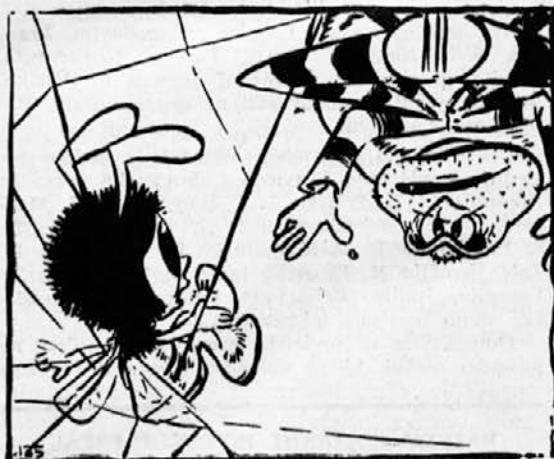
132. Majin strah se je v trenutku spremenil v divjo jezo. Pozabila je na grozo in nevarnost, ena sama misel jo je prevzela: pajek bo drago plačal njeno življenje! Zabrenčala je srditi bojni klic čebel, ki vse živali prešinja s strahom. »S smrtjo mi poplačate svojo zavrtnost!« je zavpila pajku. »Le pridite me moriti, izvedeli boste, zakaj imam želo!«

133. Pajek se ni zmenil za Majino grožnjo. Kot kip je nepremično ždel pod robidovim listom. V tem njegovem miru je bila skrita najbolj kruta grožnja. Maja ni vzdržala. Kot neumna se je še enkrat uprla sili pajkove mreže. Res! Tik nad njo se je v mreži utrgala močna nit. Maja se je povescila k tlom, toda kljub temu je bila prav tako povezana kot prej.

134. Tedaj se je pajek spustil bliže, splezal je prav do Maje in obvisel pred njo z glavo navzdol. »Kdo vam je dovolil razdirati mojo mrežo?« je vprašal s krakajočim glasom. »Kaj iščete tukaj? Kaj ni svet dovolj širok? Zakaj motite miroljubnega samotarja? Tega Maja ni pričakovala, zares ne! V srcu ji je nenadoma vstalo srečno upanje na rešitev.

135. »Oprostite mi prosim, tega nisem storila nalašč!« je zaklicala s trepetajočim glasom. »Mreže nisem videla, zares ne! Zato sem se tudi zaletela vanjo.« Pajek se je zazibal na svoji nitki, Maja pa ga je vroče zaprosila: »Oprostite mi, prosim, zaradi mreže in pomagajte mi, da se rešim. Do smrti vam bom hvaležna za to, da ste mi pomagali.